



Szociális gazdaság elméletben és  
gyakorlatban

Alföld Konferencia, 2008.11.28.



# Globalizáció és helyi közösségek - szociális gazdaság

Dr. G.Fekete Éva **főmunkatárs, osztályvezető**  
**MTA Regionális Kutatások Központja, Miskolc**





- globalizáció
- technikai-technológiai fejlődés
- gazdasági szerkezetváltás
  - » **lecsökkenő munkavolumen**
- az életkor kitolódása
- a nők munkába állása
- a munkaerő képzettségi színvonalának emelkedése
  - » **növekvő munka-kereslet**
- **a munkaképes lakosság csupán 20%-át lekötő termelés, a munka világából kirekesztett tömegek**
- Szegénység
  - a vásárló erő csökkenése
    - **piacok beszűkülése**
  - megnövekvő segélyezés
    - **aránytalanul leterhelt állami költségvetés**
    - **gazdaságilag független, demokratikus jogait gyakorolni képes állampolgárok hiánya**

**a gazdaság és a demokrácia alapjainak veszélyeztetettsége**





# A kihívás Magyarországon – 1990-2005



- A munkahelyek száma 880 ezerrel (20%-kal) csökkent.
- Az inaktívok száma 680 ezer fővel, 1,5-szeresére nőtt.
- Az alacsony keresetű dolgozók aránya az 1993. évi 19,2%-ról 2005-re 24,2%-ra emelkedett.
- A tartós munkanélküliek száma a regisztrált munkanélkülieken belül is meghaladja a 100 ezer főt.
- Évente 400-500 ezer fő munkaképes ember részesül segélyben vagy munkaerőpiaci programok támogatásában.
- A szegénységben élők aránya a szociális transzferek nélkül 20%, a transzferekkel együtt 10%.
- A munkaképes korú lakosok alig felének elfogadható a munkaerő-piaci helyzete.
  - Csak szerzett jogokkal rendelkeznek és a társadalombiztosítástól kap ellátást 17%.
  - A munkaerőpiachoz alig, vagy nem kapcsolódik 27%.



# A probléma lokális megjelenése



- Jövedelemhiány
  - Életlehetőségek romlása
  - Belső piac befagyása - további gazdasági tevékenységek, munkahelyek indításának ellehetetlenülése
  - Alternatív megélhetési stratégiák keresése - szürke- és fekete gazdaság térnyerése
  - Adóbevételek csökkenése - közszolgáltatások fejlesztésének leállása
- Morális problémák
  - Munkához való viszony átalakulása
  - Fiatalok motivátlansága - tudásbázis csökkenése
  - Illegális formák elterjedése - együttélési szabályok fellazulása
- Társadalmi konfliktusok
  - Társadalmi tőke hiánya - hálózatok leépülése, bezáródása
  - Anyagi függetlenség megrendülése - demokrácia deficit
  - Szolidaritás csökkenése - társadalmi kirekesztés
- Környezeti problémák növekedése
  - Túlterhelés
  - Értékvesztés
  - Forráshiány a megóvásban



- A munkavolumen arányosabb területi felosztása
- A munkaidő egyenletesebb elosztása
- A társadalmi kiegyenlítő mechanizmusok
- A speciális képzések és átképzések

a teljes foglalkoztatás megközelítésére  
törekszenek

- csak kisebb javulást tudnak elérni

a probléma okáig,  
a gazdaságig nem érnek el.



- a „munkátlanság” kihívására a válasz
- a gazdaság társadalomba való beágyazásával,
  - a profitért folytatott versenyre épülő gazdaságnak egy szolidárisabb gazdaságra való átállításával

adható meg







# A gazdaság társadalomba való beágyazása - szubsztantív gazdaság modellje (Polányi)

	<b>Szubsztantív gazdaság</b>	<b>Formális gazdaság</b>
A gazdaság célja	A szükségletek kielégítése A gazdaság nem öncél	A gazdaság növekedése
A munka motivációja	Motívumok, ösztönzők és célok sokrétűsége	Csak a haszon és a növekedés
A munka funkciója	A munka természetes létezési mód	A munka eszköz, ill. cél.
A munka jellege	A munka társadalmi tartalmának elsődlegessége	A munka gazdasági tartalmának előtérbe helyezése
A gazdaság függetlensége	A gazdasági tevékenység nem önállósodott, társadalmi viszonyokkal átszövődik	A gazdasági tevékenység önállósodik, önálló alrendszer
Termelő-fogyasztó szerepek alakulása	A termelő egyben fogyasztó is	A termelő és a fogyasztó elválik
A haszonelvűség jelenléte	A számolás és a méltányosság érzése jellemző	A számító gondolkodás és a nyereség számszerűsítése jellemző
Erdekrendszerek	Polányi 1976 alapján szerkesztette Csoba Judit (Csoba 2007, 16.o) Közösségi érdekek előtérben	Egyéni érdekek előtérben
A gazdaság társadalmi tartalmának elsődlegessége	A munka társadalmi tartalmának elsődlegessége	A munka gazdasági tartalmának előtérbe helyezése



- a társadalom tagjai, a gazdaság szereplői által másokért / egymásért vállalt felelősség érvényesülése
- jellemző megnyilvánulási területei:
  - adósságállományok kezelése
  - kölcsönös előnyök alapján működő kereskedelem
  - etikus finanszírozás
  - **szociális vállalkozások**
  - nemek, ember fajták, etnikai és vallási csoportok közötti esélyegyenlőség
  - fiatalok érvényesülésének engedése
  - tudatos fogyasztás
  - a politika és a civilek közötti párbeszéd
  - a közösségek által birtokolt területek és erőforrások védelméhez, a saját piacok menedzseléséhez való jog





- EU:
  - a kirekesztettség által veszélyeztetettek számára munkalehetőséget
  - Új tevékenységeket a szociális szektorban
  - Új igényeket elégít ki
  - Működése a tagság tevékenységén alapszik
  - Igényli az állampolgári részvételt
  - Növeli a szolidaritást

Útkereszteződés, ahol találkozik a fejlesztési és a foglalkoztatási politika



- Helye: a piacgazdaság része
- Gazdasági jelleg: non-profit
- Cél: a másik két szektor által le nem fedett közösségi szükségletek kielégítése + foglalkoztatás + részvétel
- Humánerőforrás: fizetett alkalmazottak + önkéntesek
- Tőkeháttér: társadalmi tőke nagyobb súllyal
- Előny: innovatívabb, rugalmasabb, kreatívabb mint a hagyományos szolgáltató szervezetek

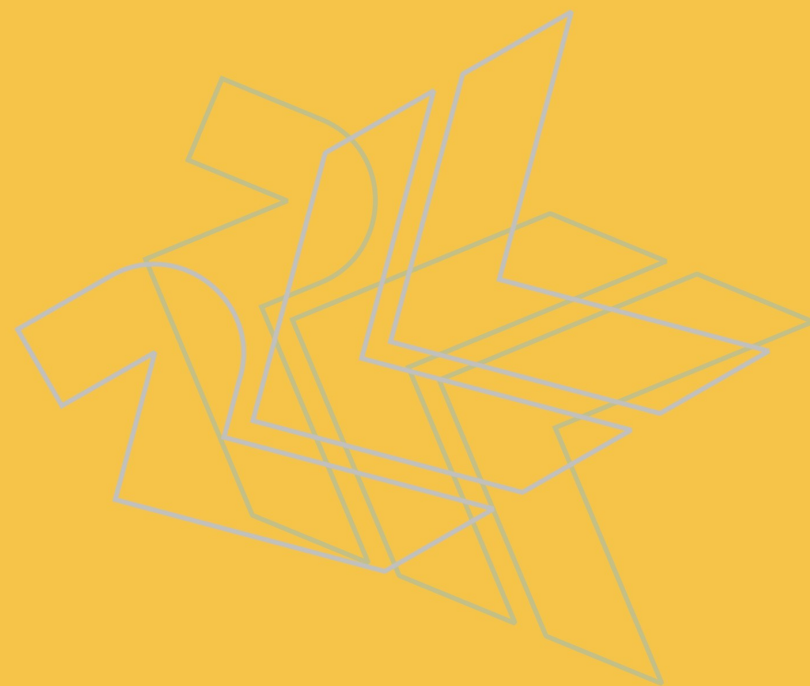




1. Rehabilitációs foglalkoztatók
2. Szociális foglalkoztatási szervezetek
3. **Vállalkozáshiányos térségek közösségi foglalkoztatási programjai**
  - Közhasznú munka alternatívájaként
  - EU-s példák honosításaként
  - Támogató / szolgáltató szervezetek által
  - Fokozatosan bővülő tevékenységekben
4. **Önsegítő közösségi vállalkozások - szociális szövetkezetek**
  - Gazdasági céllal
  - Közvetlenül az érintettek által szervezve



- A. Indítás
- B. Megvalósítás
- C. Fenntartás





## 1. Lefedetlen szükségletek (kereslet)

- potenciális vállalkozási területek:
- önkormányzati feladatok átadása

## 2. Munkaerőpiac

- az inaktívak és a munkanélküliek aránya a foglalkoztatottakhoz
- Közsféra szerepvállalási készsége, közhasznú foglalkoztatás tapasztalatai

## 3. Vállalkozói háttér

## 4. NGO-k

- civil szervezeti háló sűrűsége
- Piaci szemlélet
- Önkéntesek
- Hálózatok

## 5. Szabályozás

## 6. Szakmai háttér



TERVEZÉS  
BIZTOS SZEREPLŐK

## B. A megvalósítás nehézségei

1. Célcsoport viszonyulása (foglalkoztatottak – fogyasztók)
2. Menedzsment felkészültsége
  - Gazdasági menedzser
  - Szociális szakma
  - Pályázati menedzsment
3. Megvalósítók felkészültsége és elkötelezettsége
  - hiányzó kompetenciák
  - Követelmények tisztázatlansága
  - Ellenőrzés hiánya
4. Finanszírozás
  - likviditás biztosítása, hitelek és kamatai
  - eltervezett költségvetés
5. Adminisztrációs terhek
  - más feladatok háttérbe kerülnek



PARTNERSÉG  
KÉPZÉS  
PÉNZINTÉZETI HÁTTÉR



# C. A fenntarthatóság kérdőjelei

1. Pályázatok ellenérdekeltséget teremtenek
  - nincs forgótőke
  - piaci kapcsolatok csak „élesben” építhetők
2. Gazdasági tevékenységek bevezetésének időigénye
  - Piac kiépítése alacsony vásárlóerő mellett
  - Munkaerő korlátai
3. Piaci háttér hiánya
  - Értékesítési integrációk hiánya
  - Keresletnövelő eszközök bevezetésének késlekedése
  - Önkormányzati feladatátadás ellenősztonzése
4. Célcsoport biztonság utáni vágya
  - Segélyezés kontra közösségi vállalkozásban való részvétel
  - Alkalmazotti viszony kontra önállóság

KERESLET  
MOTIVÁCIÓ  
HOSSZABB TÁMOGATÁSI IDŐ



- **Szervezetfejlesztés**
  - A jogszabályi háttér alakítása
  - A szakemberháttér kiépítése
  - Az önkéntesek bevonása
  - A szervezetek infrastrukturális háttérének fejlesztése
  - Az információval való gazdálkodás képességének fejlesztése
  - A szervezetek közötti kapcsolatok, a hálózat építése
- **Külső szakmai segítői háttér biztosítása**
  - Külső szakmai segítők bevonása
  - Regionális módszertani központ és ötletbank kialakítása
- **Piaci háttér megteremtése**
  - Minőségbiztosítás
  - Értékesítési hálózatok és közös marketing
  - Önkormányzatok feladatátadása
- **Finanszírozás**
  - A szociális gazdaság fő finanszírozója a piac.
  - Normatív támogatások közvetve
  - Pályázati vissza nem térítendő támogatásokra
  - Speciális pénzügyi intézmény létrehozása

**NEM CSUPÁN PÁLYÁZAT!**



- ***Igények felmerése***
  - Ellátatlan szükségletek
  - Hasznosítható munkaerő
- ***Szereplők megerősítése***
  - Civil szervezetek biztatása, felkészítése
  - Segítő szolgáltatások feltételeinek megteremtése
  - Önkéntesek szervezése
- ***Szakmai tudásháttér megteremtése***
  - Menedzserek képzésének ösztönzése, feltételeinek biztosítása
  - Külső szakmai segítők bevonása
  - „Kölcsön menedzserek” bevonása
- ***Anyagi háttér megteremtése***
  - Üzleti tervek készítése
  - Önkormányzati feladatok átadása
  - Segélyezési rendszer átalakítása
  - Pályázatok beadása

NEM CSUPÁN PÁLYÁZAT!



**Köszönöm a figyelmet!**

